

RIKSORGANISATIONEN FÖR KVINNOJOURER OCH TJEJJOURER I SVERIGE

Regeringens handlingsplan för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Synpunkter från Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, 2008-04-21

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att verka mot alla former av sexualiserat våld mot kvinnor och barn. Det innefattar bland annat misshandel, våldtäkt, könsstympning, sexuella övergrepp, och trakasserier, pornografi samt prostitution. Även människohandel för sexuella ändamål och sexualiseringen av det offentliga rummet ingår i Roks arbetsområde.

Roks verksamhet fokuseras kring tre områden; medlemmar, opinionsbildning och samarbete. Området medlemmar innebär den inåtriktade verksamheten, som bland annat innefattar stöd och service till medlemsjourerna, intern utbildning och erfarenhetsutbyten samt informationsspridning. Opinionsbildning bedrivs genom olika utåtriktade aktiviteter, exempelvis tidningen Kvinnotryck, Roks hemsida, extern utbildning, mediekontakter och konferenser. Den kunskap vi har och sprider kommer dels från medlemsjourernas erfarenheter, dels från aktuell forskning. Under samverkan ingår samarbete och erfarenhetsutbyte med andra ideella och professionella aktörer både nationellt och internationellt.

Roks medverkade på den hearing som hölls den 5 mars 2008 angående regeringens handlingsplan för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Lina Ploug, dåvarande ordförande, och Eva Engman, Kvinnojouren Iris, Luleå, beskrev då Roks kunskap om och erfarenhet av prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Vi vill här även skriftligen ge Roks syn på frågan. Våra synpunkter utgår från de frågeställningar som togs upp under hearingen.

Roks är givetvis medveten om att det inte enbart är kvinnor som utsätts för prostitution och människohandel för sexuella ändamål, men kommer nedan att tala endast om kvinnor och barn eftersom det är dessa grupper vi arbetar för.

Hur skulle ni beskriva situationen för kvinnor och män utsatta för prostitution i Sverige idag, utifrån era kunskaper och erfarenheter?

Att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en viktig fråga för Roks och våra medlemsjourer. Prostitution och människohandel för sexuella ändamål återfinns under det paraply av våld, trakasserier och hot som riktas mot kvinnor och barn och som Roks benämner mäns våld mot kvinnor.

Roks anser att det är viktigt att prostitution och människohandel för sexuella ändamål ses som ett allvarligt samhällsproblem; det är kvinnor som blir köpta och sålda, och det är viktigt att vi är medvetna om de olika rättigheter samt behov av skydd och stöd som kvinnorna har.

Postadress	Telefon	Telefax	E-post	Hemsida	Postgiro	Org.nr
Roks Hornsgatan 66, 1 tr 118 21 Stockholm	08-4429930 08-4429933 (för jourer)	08-6127325	info@roks.se	www.roks.se	4906279-7	802012-5111

Idag har kvinnojourerna bara begränsad kontakt med kvinnor och barn i prostitution samt kvinnor och barn som utsätts för handel för sexuella ändamål. Vi ser att det idag görs en del arbete för kvinnorna och barnen i storstäderna, men att det behöver ökas och spridas till andra delar av landet. Då prostitution och människohandel förekommer över hela landet krävs ökade insatser i mindre städer och i glesbygd.

I norra Sverige där det finns närhet till Ryssland, har handel med kvinnor för sexuella ändamål förekommit under många år, ända sedan gränsen mot Ryssland öppnades. När det fanns en känd bordell utanför Kemi var transporter av ryska kvinnor som intensivast. Verksamheten förekommer också idag men har ändrat karaktär. Nu kommer inte längre några busslaster med kvinnor, utan kvinnorna kommer i egna bilar eller med chaufför, samt även med turbussarna från Ryssland. Det finns inga siffror på antalet kvinnor och hur mycket prostitution det handlar om utan verksamheten är dold på olika sätt.

Men köparna finns fortfarande. Det finns ett kompisnätverk bland sexköparna, som förmedlar information och tjänster mellan varandra. Kvinnorna kommer hem till männen över veckoslut och sen har mannen sitt nätverk med kompisar som får använda kvinnan. Det finns information om att en del män talar öppet om att de har haft en rysk kvinna hemma över helgen, och om han har varit nöjd eller inte med henne.

Kvinnjourerna i Norrbotten får ibland information från allmänheten om misstänkt verksamhet, och då förmedlas den till polisen. Deras erfarenhet är att polisen och myndigheter inte är intresserade av problemet med prostitution och människohandel. Det finns även stor okunskap i frågan.

En annan erfarenhet som kvinnojourerna har är att det i flera fall har förekommit att s.k. importerade kvinnor, d v s utländska kvinnor som hämtats till Sverige av svenska män, har använts i prostitution. Kvinnorna är ursprungligen från bl. a Thailand, Ryssland, Sydamerika och Afrika.

Vilka är de tre viktigaste åtgärderna för att möjliggöra för de som befinner sig i prostitution att förändra sin situation?

Det kan inte nog poängteras hur viktigt sexköpslagen är och hur mycket den betyder för arbetet för att motverka prostitution och människohandel. Roks anser dock att den behöver kombineras med uppsökande verksamheter som erbjuder de kvinnor som är i prostitution stöd, hälso- och sjukvård samt erbjudande om en väg ut ur prostitutionen. Idag finns detta endast i storstäderna, och även där är arbetet bristfälligt. Roks uppmanar regeringen att tillsätta riktade pengar till kommunerna som stöd för detta arbete.

Det skydd och stöd som erbjuds till kvinnor och barn i prostitution och som utsätts för handel för sexuella ändamål är idag mycket bristfälligt. Roks har tagit initiativ till att fortsätta det Nordisk-Baltiska pilotprojekt som Sverige medverkar i. Det innebär att utbilda ett antal kvinnojourer runt om i landet för att de ska kunna ge skydd och stöd samt ett säkert återvändande till kvinnor utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Modellen för detta är det norska ROSA. Läs mer om det här: <http://www.rosa-help.no/index.html>

Det finns ett stort behov av utbildning och ökad kunskap hos myndigheter såsom polisen, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, rättsväsendet och migrationsverket. Dessutom behöver samverkan bli mycket bättre mellan myndigheterna. Roks vill att varje län/region utformar samverkansplaner där alla inblandade aktörer inkluderas, även kvinnojourerna. Det finns sedan 2007 en nationell myndighetssamverkansplan och samverkansplaner för Stockholm, Göteborg och Malmö, men hur de tillämpas i praktiken är väldigt oklart.

Vilka är de största skillnaderna i villkor mellan de som är offer för människohandel och de som hamnar i prostitution av andra skäl?

Roks anser att, att vara utsatt i prostitution och offer för människohandel för sexuella ändamål handlar om samma fenomen; mäns våld mot kvinnor. Den tydligaste skillnaden Roks ser i arbetet med att ge skydd och stöd till kvinnorna och barnen är om de har uppehållstillstånd eller inte i Sverige. Kvinnor och barn som inte har uppehållstillstånd möter ytterligare och andra problem, jämfört med kvinnor och barn med uppehållstillstånd.

Inom Roks kvinnojourer arbetar vi med att ge stöd till *alla kvinnor* som utsätts för mäns våld. Kvinnor som har uppehållstillstånd i Sverige hjälper vi idag, och även till viss del kvinnor som saknar uppehållstillstånd. För kvinnor som är offer i människohandel och som saknar uppehållstillstånd gäller en annan lagstiftning som kvinnojourerna måste känna till för att kunna ge ett kompetent skydd och stöd. Kvinnorna behöver ett tillfälligt uppehållstillstånd för att kunna få ekonomiskt bistånd och de har ofta en stor hotbild som påverkar dem. Hotbilden kan även påverka jourkvinnorna.

Vidare är det vanligt att kvinnor utsatta för människohandel har familj kvar i hemlandet. Detta skapar en risk att inte bara kvinnan utan även barn och övriga familjemedlemmar i hemlandet kan utsättas för hot och trakasserier, vilket givetvis ytterligare försvårar kvinnans situation. Detta innebär alltså att hotbilden kan vara en annan och dessa kvinnor kan ha behov av en annan typ av skydd, oftare ett ännu starkare skydd än kvinnor med uppehållstillstånd.

Hur kan det förebyggande arbetet utvecklas, särskilt vad avser efterfrågan?

Roks anser att arbete mot efterfrågan, d v s mot köpare av sexuella tjänster, är den allra viktigaste frågan om vi ska kunna stoppa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Fanns det inga kunder, skulle det inte finnas någon prostitution eller människohandel för sexuella ändamål. Idag är situationen tyvärr motsatt. Att handla med kvinnor och barn är en mycket lukrativ bransch. Roks anser att mer fokus behöver riktas på köpare av sexuella tjänster och här har regeringen en viktig roll genom att formulera tydliga direktiv.

Sexköpslagen är en mycket viktig grund för att minska efterfrågan och den är även en viktig attitydlag. Undersökningar har visat att svenska folket har ändrat inställning till prostitution sedan lagen tillkom. Dessutom visar polisens rapporter att Sverige har ett lägre antal trafikerade kvinnor än grannländerna, vilket bör bero på förbudet att sälja sexuella tjänster. Roks välkomnar en större utvärdering av lagen och skulle gärna medverka på ett tidigt plan i utvärderingen för att bidra till att alla viktiga frågor inventeras.

I arbetet mot sexköparna har polisen en viktig roll och Roks anser att polisen måste få ökade resurser för att möjliggöra ett mer aktivt arbete. Polisen måste få tydligare direktiv från regeringen gällande att motverka efterfrågan och att verkligen tillämpa sexköpslagen. Polisen bör i större utsträckning informera allmänhet och andra myndigheter om sexköpslagen, om att det är ett brott att köpa sexuella tjänster och om att vi alla i samhället kan göra något för att motverka att kvinnor utnyttjas i prostitution. Polisen kan aktivt efterfråga tips på misstänkt verksamhet, och ange hur tipsen ska se ut. Polisen bör arbeta aktivt på liknande sätt som de arbetar med narkotikafrågan.

Stora insatser behöver göras för att synliggöra prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det behövs diskussioner på alla plan i samhället exempelvis på skolor, arbetsplatser, inom hotell och restaurang samt i turistindustrin.

Det är viktigt med samverkan kring det förebyggande arbetet. Samverkan behöver öka mellan myndigheter. Roks och våra medlemsjourer är även en mycket viktig samarbetspartner. Roks

anser att det måste finnas öronmärkta pengar för samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer. Även samverkan mellan länder är nödvändig, t ex med Ryssland och de baltiska länderna samt våra grannländer Finland, Norge och Danmark.

Ett exempel på en kampanj för samverkan mellan myndigheter och kvinnojouren, är den stafettpinnekampanj som genomfördes i Luleå kommun och Umeå kommun under 2007. Det var en kampanj för opinionsbildning genom föreläsningar, information ute i samhället på olika sätt, radioreklam, diskussioner i skolor, mediauppmärksamhet etc. Tyvärr kunde kampanjen inte fortsätta då den nya regeringen inte stöttade den ekonomiskt.

Vilka behov av ökade kunskaper om dessa problem finns?

Det finns ett mycket stort behov av ökad kunskap hos samtliga myndigheter som kommer i kontakt med kvinnor och barn som utsätts för prostitution och handel för sexuella ändamål; såsom polisen, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, rättsväsendet och migrationsverket. Kunskapsluckorna är stora och fördomarna många om både offer och förövare.

Vidare är det frågan om viljan att arbeta med frågan hos myndigheterna, främst då hos polisen. Roks uppfattning är att frågan idag inte är prioriterad och att det inte är någon status att arbeta mot prostitution och människohandel. Detta gäller främst inom polisen.

Hur fungerar samverkan inom och mellan myndigheter, samt andra organisationer som kommer i kontakt med dessa frågor?

Roks erfarenhet är att i de regioner/städer där man arbetar aktivt, ser man också resultat. Malmö, Göteborg och Stockholm är sådana exempel. Men även där behöver mer göras. I övriga delar av landet fungerar inte samverkan eller den fungerar bristfälligt. Ett exempel är norra delen av Sverige, där samverkan i stort sett är obefintlig.

Vilken roll spelar er organisation i arbetet med dessa frågor?

Som tidigare beskrivits har Roks tagit initiativ till att öka kunskapen och beredskapen på ett antal kvinnojourer runt om i landet för att ge skydd och stöd samt ett säkert återvändande till kvinnor och barn utsatta för människohandel för sexuella ändamål. På detta sätt hoppas vi bli en mer aktiv aktör. Kanske kan det leda till att vi även når ut till andra kvinnor som är i prostitution. Roks skulle välkomna en inbjudan till samtal med representanter för regeringen angående finansiering av detta projekt. Vi tror Sverige skulle ha mycket att vinna på att ha ett projekt liknande det norska ROSA.